

Revision af näringsfrihetsförordningen och handelslagstiftningen. : Motion ...

Lithander, Pehr Emanuel,

27 B g Br.

Jurid.
Sv
(Bv)

*Bilaga till Sveriges Allmänna Handels-
förenings Månadskrift.*

Revision
af
Näringsfrihetsförordningen
och
Handelslagstiftningen.

Motion i Första kammaren

af

P. Em. Lithander.

STOCKHOLM 1897
NYA DAGLIGT ALLEHANDAS TIDNINGS-AKTIEBOLAG

Handelskassen
Handelskassen

Handelskassen

Handelskassen
Handelskassen
Handelskassen

Handelskassen

Handelskassen

Handelskassen

Handelskassen

Till Sveriges Allmänna Handelsförenings Ledamöter.

Då i Riksdagens Första kammare motion blifvit väckt af hr P. Em. Lithander om revision af näringsfrihetsförordningen och handelslagstiftningen i öfrigt, hvilken motion, enligt Förvaltningsutskottets mening, bör uppmärksammas af Sveriges handelskår, får Utskottet, med hänsyn till ärendets vikt och på motionärens framställning, härjemte öfverlemna exemplar af motionen samt tillåter sig på samma gång framhålla önskvärdheten deraf, att affärsmännen å Eder plats måtte i skrifvelse antingen till riksdagsmännen från Eder ort, eller till vårt utskott eller till hr Lithander direkt meddela, i hvad mån motionens syfte af skrifvelsens afsändare gillas, samt på samma gång så fullständigt som möjligt, i sak meddela sin erfarenhet om, i hvilka afseenden nuvarande näringsfrihetsförordning och handelslagstiftning verka ofördelaktigt på affärlifvet och dess sunda utveckling.

Helt naturligt böra dessa meddelanden inkomma *ganska snart* för att kunna bidra till klargörande af detta ärende vid dess behandling af Lagutskottet. Kopia af eventuella skrivelser torde sändas till Handelsföreningens Förvaltningsutskott för att förvaras i dess arkiv.

Stockholm den 28 januari 1897.

Förvaltningsutskottet.

Då jag härmed går att fästa uppmärksamheten på vissa förhållanden, som röra handelsverksamheten i landet, det sätt, på hvilket den utöfvas, och de lagar och författningar, af hvilka den är beroende, är det öfverflödigt att påpeka de allmänna förutsättningar, som gälla för näringslivet liksom för hvarje annan berättigad och nödvändig samhällsfunktion.

Utan stödet af en praktisk lagstiftning och med ständiga stötestenar lagda i sin väg skall hvarje i sig sjelf än så berättigad verksamhet, om den i allt fall *måste* fortfara, lätt råka in på farliga afvägar. Den fordrar icke allenast lön i en eller annan form för arbete och möda, utan ock den uppskattning inom allmänna tänkesättet, förutan hvilken denna ej är möjlig. Om maktpåliggande verksamhetsområden inom samfundslivet sakna dessa förutsättningar, så lider ej blott denna viktiga del, utan äfven det hela.

Det är sannt, att på näringslivets område företagsamhet, flit och omsigt i första rummet betinga framgången. Men så mycket mera nedslående blir resultatet, då det visar sig, att dessa förtjenstfulla egenska-

per endast i enskilda fall komma till sin rätt, under det i öfrigt de dugande krafterna till följd af yttre, missgynnande omständigheter antingen uträtta ett högst medelmåttigt arbete eller helt och hållet duka under.

I en sådan ställning befinner sig efter den nuvarande näringslagstiftningens verkningar handelsverksamheten i vårt land, och det är af trängande behof påkalladt, att lagstiftningen reglerande ingriper.

Den författning, som hos oss skulle *reglera* handeln samt derigenom stödja och uppmuntra det ekonomiska lifvet i landet, utöfvar knappast en ordnande verksamhet, utan har i stället lössläppt allt, så att det inbördes förhållandet mellan handelsns utöfvare i många fall blifvit olidligt. Dithörande lagbestämmelser äro dels föråldrade, dels ofullständiga, men dock i åtskilliga afseenden för mycket invecklade. De bära i allmänhet vittne derom, att de *praktiska* förhållandena, sådana som de under årens lopp utvecklat sig, varit för lagstiftaren i viss mån främmande eller ej rätt väl förutsedda.

Vår nya näringsförfattning, hvilken tillkom 1864 och sedan dess blott i en eller annan detalj blifvit ändrad, har nu lemnat oss en 32-årig erfarenhet.

Att den löste de allt för hårdt åtdragna band, af hvilka handelsverksamhetens utöfning före denna tid besvärades, lär ej böra klandras. Men att deremot friheten blifvit så obegränsad, att missbruk och sjelfsvåld fått fritt spelrum, måste beklagas.

Handelsverksamheten har nämligen blifvit i det närmaste *ansvarslös*, och då den i ofantligt många fall utöfvas af i alla afseenden ovederhäftiga personer — hvarvid den öfver alla gränser utsvällda landthandeln särskildt tilldrager sig uppmärksamhet — har den gifvit en beklagansvärd fart åt vårt folks benägenhet att köpa på kredit och att köpa mer, än det behöfver, och därför har ingenting i högre grad än vår nya näringsförfattning motverkat sparsamhet i lefnadssättet hos vårt folk.

Det omåttligt stora antal medborgare, som på grund af den samma lockats in på handelsbanan, kunna icke genom handel efter *sunda* principer uppnå en för dem alla tillräcklig varuomsättning, hvaraf följden blifvit ett i oändlighet utsträckt utborgningssystem, allehanda illojal konkurrens, bytes- och kredithandel med konsumenterne, synnerligast på landsbygden, hvilka härigenom ådragit sig skulder för varor, som ofta till stor del varit obehöfliga och till hvilkas förvärfvande de lika ofta i verkligheten saknat tillgångar. Ett yrke, som af omständigheterna drifves utöfver gränsen för det respektabla, genom förlöpnings af en illojal konkurrens, måste med nödvändighet komma att stå lågt inför den allmänna meningen.

För tillåtelse att få drifva handel i Sverige fordras på grund af näringsförordningen numera hvarken att kunna läsa eller skriva. Än mindre fordras det af en handelsidkare, att han skall kunna föra räkenskaps-

böcker öfver sin rörelse eller ega kunskap om de lagar, hvilkas öfverträdelse kan medföra straff af urbota beskaffenhet. Det har t. o. m. på fullt allvar blifvit föreslaget, att bestämmelsen om *god frejd* för att idka handel borde bortfalla. Näringsförordningen föreskrifver inga garantier mot etablerande af svindelaffärer. Den mest utblottade person kan börja handel och bedrifva den som hazardspel. Han behöfver icke visa sig ega ekonomiskt underlag.

Hvar som helst, nästan *hur* som helst och af *hvem* som helst kan handel alltså bedrifvas i Sverige. Man kan lätt förstå, huru det slutligen kan komma att se ut på ett område, der så fullkomlig regellöshet råder, och huru den kår slutligen skall blifva beskaffad, inom hvars område kunna inrymmas alla de, som äro oanvändbara öfverallt annorstädes.

Vår oförbehållsamma näringslagstiftning har haft äfven den följden, att utländske schackrare till stort antal hit invandrat, specielt polske judar, hvilkas ambulatoriska verksamhet hotat att blifva en verklig landsplåga. Visserligen förordnade K. M:t under den 23 september 1887 vissa begränsningar i desse affärsmäns rättigheter, men tillämpningen utfaller föga lyckligt, i det att länsmännen och ordningsmakten i allmänhet ej synas hafva rätt uppfattat vigten af att beifra missförhållandet.

Men det är ej blott landsbygden, som af desse utländske resehandlare väljas till operationsfält. Då de

några år der drifvit en utsugande verksamhet, slå de sig ned i städerna för att i utvidgad skala fortsätta.

Under sådana omständigheter blir det mer omöjligt för den redbare och ärligt sträfvande köpmannen att slå sig igenom. Den regellösa och ovederhäftiga handelsverksamhet, som 1864 års näringsförordning skapat, griper för mycket omkring sig. I okunniga, oqvalificerade och ovederhäftiga personers händer öfvergår den dagliga omsättningshandeln mer och mer till ett hazardspel. Den mängd konkurser och ackordsuppgörelser, som höra till ordningen för dagen, skada ej ensamt kreditorerna. Dessa katastrofer äro fastmer ännu betänkligare för de redbare köpmän, som på samma plats eller i närheten hafva sin verksamhet och som tagit till ögonmärke att göra hvar man rätt. Den uppgiften blir ingalunda lättlost i täflan med dem, som allt emellanåt afpruta 25, 50 à 75 procent på sina skulder och genom konkursrealisationer m. m. våldföra grundsatsen om normala priser med måttlig vinstberäkning.

Den kompetente och redbart sträfvande handelsidkaren blir härigenom sämre ställd än den inkompetente svindlaren, och på detta sätt löper i våra dagar intet näringsfång större fara att blifva neddraget och förderfvadt än just den dagliga konsumtionshandeln med de sviter för partiaffären och industrien, som äro lätt begripliga."

Den utveckling i omfång och mångsidighet, som handeln i vår tid företer, fordrar en annan lagstiftning

och en annan rättsskipning, hvilken senare, der den kan komma i fråga, lider af tunga och föråldrade former. Detta senare framgår särskildt åskådligt deraf, att den bevisning, som i mål mellan säljare och köpare i fråga om transaktioner och varuleveranser är att förebbringa, i många fall är nästan omöjlig att åstadkomma, i synnerhet då köpare och säljare icke äro boende på samma plats och följaktligen ej kunna vidtaga alla försigtighetsmått, utan måste handla på förtroende, hvilket åt mindre redbare köpmän gifver ett spelrum och ett skydd, som hjälpa honom att undandraga sig sina förbindelser. Derfor har också behovet af *handelsdomstolar* ofta och med styrka blifvit framhållet. Särdeles beträffande *landsbygden* torde det vara alldeles påfallande tydligt och för hvar och en uppenbart, att den nödvändiga lifligheten af nutidens handelstransaktioner icke rimligtvis kan stå tillsammans med en liqvidationsrättsskipning, som endast några få gånger om året, vid häradsrättens ting, kommer i fråga.

De klagomål, åt hvilka jag här inför Riksdagen velat gifva uttryck, äro inom Sveriges handelskretsar allmänna och oförbehållsamma. Nu gäller det att till skyddande af sundt handels- och näringslif i landet få dessa klagomål hörda af Regering och Riksdag. Då jag dertill velat medverka, har min förhoppning, att något afseende härå må fästas, varit stödd på den öfvertygelsen, att alla de Riksdagens herrar ledamöter, som på något verksammare sätt lagt hand vid köp-

mansverksamhet, gjort samma erfarenheter och kommit till samma uppfattning som jag.

Handelns stora betydelse för landet, det framstående rum, den intager bland dess näringar, och den vikt, som hvilar på att densamma ordnas så, att den rätt fungerar som förmedlare mellan producenter och konsumenter, gör det till en oafvislig pligt för handelns utöfvare att söka befrämja allt, som kan lända till en sund utveckling af vårt affärslif. Det är i känslan af denna pligt och af varmt intresse i öfrigt för handelsyrket, som svenske köpmän från alla delar af landet bildat Sveriges Allmänna Handelsförening, hvilken årligen sammanträder för att öfverlägga och rådslå i detta afseende. Alla dess medlemmar hysa den förhoppning, att hvad de på grund af egen erfarenhet och liflig öfvertygelse kunna frambära till Konung och Riksdag, i afsigt att söka förbättring i nu gällande näringsförordning och handelslagstiftning, icke skall förklinga ohördt. Det vore dock förmätet att framställa positiva förslag i afseende på de förändringar, som anses oundgängligen behöfliga, ty dessförinnan måste föregå en sådan undersökning och utredning af förhållandena, praktisk och opartisk, som endast K. M:t kan åstadkomma. Att vid företagande af en sådan utredning K. M:t bereder Sveriges köpmän tillfälle att fullständigt redogöra för dithörande förhållanden i landets alla delar, och att framlägga sina önskemål, det kan icke betvivlas, då saken är af så ofantligt stor vikt.

För att visa, att det icke är endast på grund af egen erfarenhet och derpå byggd uppfattning, som jag för-
anledts att framkomma med denna motion, beder jag
att beträffande framställningar, som under senaste tiden
gjorts i syfte att åstadkomma förändringar i gällande
näringslagstiftning, få i korhet erinra:

att vid 1895 års Riksdag inom Andra kammaren
väckts motion, att Riksdagen måtte i skrifvelse till
K. M:t anhålla om sådan ändring i K. förordningen af
den 18 juni 1864, angående utvidgad näringsfrihet, att
vissa kompetensvilkor komme att föreskrivas för rätt
att idka handel eller annan rörelse, som är af sådan
omfattning, att böcker skola föras m. m.;

att vid 1896 års Riksdag aflåtits två motioner uti
hufvudsakligen samma syfte som den ofvan anmärkta,
äfvensom att tillstånd till landthandels idkande skulle
lemnas af vederbörande kommunalmyndighet;

att inom Göteborgs köpmansförening under år 1893
utarbetats ett utlåtande om, i hvilka afseenden nu gäl-
lande Konkurslag samt Rättegångsbalken och Utsök-
ningsbalken kunde för affärsverlden anses bristfälliga
och påkalla ändring;

att detta yttrande, som öfverlemnats till Sveriges
Allmänna Handelsförening, föranledt denna förenings
styrelse att vid föreningens allmänna möte den 15
augusti 1893 till öfverläggning uppställa frågan om
vidtagande af åtgärder för förbättringar i de delar af
Konkurslagen samt Rättegångsbalken och Utsöknings-

lagen, som ansågos bristfälliga, i anledning hvaraf föreningen uppdragit åt sin styrelse att till K. M:t ingå med den framställning, hvartill styrelsen funne ofvannämnda utlåtande och uttalandena vid mötet gifva anledning, hvilken underdåniga framställning jemväl skett;

att förenämde möte vidare beslutit vända sig till någon eller några ledamöter i hvardera af Riksdagens kammare i syfte att väcka motion om att ingå till K. M:t med begäran om utredning och ändring i de delar af näringslagstiftningen, som hufvudsakligen afsåge kompetens för näringsidkande;

att minuthandlaremötet i Stockholm 1883 till behandling förehaft frågan om oegentlighet i lagstiftningen, som medgaf handels idkande af person, som saknade nödig insigt att uppfylla yrkets förpligtelser;

att Manufakturhandlareföreningen i Stockholm under sistlidet år, genom dertill utsedde komiterade, afgifvit yttrande och förslag angående den *illojala konkurrensen* och hänvisande till en synnerligen belysande och samvetsgrant verkställd utredning yrkat:

»att föreningen behagade uppdraga åt sin styrelse att vidtaga sådana förberedande åtgärder, som kunna anses för ändamålet med komiténs arbete gagneliga, samt att derefter med öfverlemnande af komiterades utredning till K. M:t ingå med underdånig ansökning, att till stärfjande af en ej blott för handelsståndet, utan äfven för den stora allmänheten menlig konkurrens,

lagbestämmelser måtte i de syften, som af komiterade närmare angifvits, i vederbörlig ordning åvägabringas rörande svindelaktig reklam, skadande af annans kredit samt tillvägagåendet vid realisation af konkursbo»:

att Sveriges allmänna handelsförening vidare å dess årligen förekommande allmänna möten förehaft frågor, rörande kompetensvilkor för handels idkande, begränsning af landthandeln, missbruk af krediten, stärfjande af ackordsmissbruk, lagstiftning mot illojal konkurrens, i likhet med hvad som finnes i Tyskland, inrättande af skiljedomstolar, i hvilket senare afseende redan den 10 mars 1885 till K. M:t aflåtits underdånig framställning;

att särskildt beträffande handelsdomstolar flerfaldiga uttalanden om önskvärdheten och betydelsen af sådana institutioner gjorts i så väl den dagliga pressen som tryckta uppsatser;

att Göteborgs Minuthandelsförening hos stadens riksdagsmän sistlidne år gjort framställning om väckande af motion rörande kompetensvilkor för rätt att idka handel m. m., och

att lagbestämmelserna om rättigheten att idka gårdfarihandel kringgås på ett i vissa fall oåtkomligt sätt, och i vissa fall med fullkomligt ringaktande af 1887 års förordning, enligt flere köpmansföreningars anmälan;

att från bofasta, trovärdiga och aktade köpmän så väl i städerna som på landet anföras högljudda klago-

mål deröfver, att kringstrykande handelsidkare, så väl för egen räkning som i egenskap af utskickade från andra, på ett betänkligt sätt underminera den ordnade och hårdt beskattade handelsverksamheten i stad och på land.

Det är väl sannt, att under de sista åren flere mindre förändringar gjorts inom näringslagstiftningen, och att ytterligare ett nytt steg till det bättre är att vänta genom antagandet af den nya lagen om köp och byte, men, såsom förut framhållits, talrika äro de klagomål, som rundt om i landet förspörjas i följd af missförhållandena inom näringslagstiftningen.

Det skulle blifva alltför långt och dessutom vara mindre lämpligt att här söka än vidare redogöra för yttringar i sådant afseende, helst det anförda tillräckligt visar befogenheten af ifrågavarande framställning.

Imellertid torde redan här få uttalas, att partiella förändringar, om ock i någon mån fördelaktiga, likväl icke kunna afhjelpa de fel, som vidlåda lagstiftningen, utan att en genomgående förändring bör ske först i sjelfva systemet, och derefter nya författningar utarbetas; men då sådant icke kan låta sig göra, med mindre en grundlig utredning i denna vidt omfattande fråga först sker, tillåter jag mig hemställa:

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse till K. M:t anhålla:

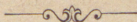
Att K. M:t i nåder behagade genom erfarne handlande och industriidkare samt lagkunnige

män låta i ett sammanhang utreda så väl i hvad mån erfarenheten visat ändringar vara behöfliga i 1864 års näringsförfattning, som ock huruvida icke nu gällande lagar, som beröra handel och industri, äro otidsenliga och otillfredsställande, sedan dessa näringsgrenar både i afseende på omfång och mångsidiga riktningar öfverskridit förut ej anade gränser, samt att derefter, så snart det låter sig göra, till Riksdagen framlägga förslag, så väl till sådan ändring i näringsförfattningen, att handelsverksamheten i landet må deri hafva stöd för en sund utveckling, som ock till rättegångsbalkens, utsökningslagens, konkurslagens och de lagars för öfrigt, som beröra förut nämde näringsgrenar, ändring derhän, att i handelstvister och utsökningsmål rättvisa må kunna skipas inom rimlig tid och med nödig säkerhet.

Om remiss af denna motion till Lagutskottet anhålles.

Stockholm den 20 Januari 1897.

P. Em. Lithander.

och i ett sammanhang af vilka
 som elstavelserna vid förhållanden
 i 1801 för näringsförhållanden
 och på vilka sätt som denna
 förhållanden och vilka förhållanden
 sedan dess utvecklingen både i utvecklingen
 utvecklingen och utvecklingen utvecklingen
 först af andra ämnen som utvecklingen
 samt det åter sig för till utvecklingen
 förhållanden och vilka förhållanden i utvecklingen
 utvecklingen, utvecklingen utvecklingen i utvecklingen
 utvecklingen och vilka utvecklingen som
 och till utvecklingen, utvecklingen
 utvecklingen och de utvecklingen som be-
 utvecklingen och vilka utvecklingen
 utvecklingen och vilka utvecklingen
 utvecklingen som vilka utvecklingen

Om denna utvecklingen och vilka utvecklingen

Stockholm den 20 Januari 1801.

P. Em. Lillander.